A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2023. szeptember 14.*

„Előzetes döntéshozatal – Szociálpolitika – 79/7/EGK irányelv – A férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód a szociális biztonság területén – 6. cikk – Nyugdíj-kiegészítésre való jogosultságot kizárólag nők esetében előíró nemzeti szabályozás – A Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásban hozott, annak megállapítását lehetővé tevő ítélete, hogy e szabályozás nemen alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül – E szabályozás ezen ítélet ellenére történő további alkalmazásában álló közigazgatási gyakorlat – Eltérő hátrányos megkülönböztetés – Vagyoni kártérítés – A költségekkel és ügyvédi munkadíjjal kapcsolatos kiadások megtérítése”

A C-113/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunal Superior de Justicia de Galicia (a galíciai autonóm közösség felsőbírósága, Spanyolország) a Bírósághoz 2022. február 17-én érkezett, 2022. február 2-i határozatával terjesztett elő a

DX

és

az **Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)**,

a **Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: A. Prechal tanácselnök (előadó), M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl és J. Passer bírák,

főtanácsnok: L. Medina,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

* Az eljárás nyelve: spanyol.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– DX képviseletében J. de Cominges Cáceres abogado,

– az Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) képviseletében M. P. García Perea és M. P. Madrid Yagüe, letradasi minőségben,

– a spanyol kormány képviseletében L. Aguilera Ruiz, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében I. Galindo Martín és A. Szmytkowska, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelv (HL 1979. L 6., 24. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 215. o.) értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a DX, aki két gyermek apja, valamint az Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (országos társadalombiztosítási intézet, Spanyolország) és a Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (általános társadalombiztosítási pénztár, Spanyolország) között annak tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, hogy ezen intézet megtagadta DX-től olyan nyugdíj-kiegészítés nyújtását, amelyben a nemzeti jogszabályok értelmében kizárólag azok a nők részesülnek, akiknek legalább két vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekük van.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 79/7 irányelv 1. cikke értelmében:

„Ezen irányelv célja a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósítása (a továbbiakban: »az egyenlő bánásmód elve«) a szociális biztonság és a 3. cikk szerinti szociális védelem egyéb elemeinek tekintetében.”

4 Ezen irányelv 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az irányelv személyi hatálya alá tartoznak a foglalkoztatottak, beleértve az önálló vállalkozókat és azokat a munkavállalókat, valamint önálló vállalkozókat, akiknek tevékenységét betegség, baleset vagy kényszerű munkanélküliség szakította meg, valamint a munkát keresőket, továbbá a nyugdíjasok és a rokkant munkavállalók.”

5 Az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Ezt az irányelvet kell alkalmazni:

a) azokra a törvényileg szabályozott rendszerekre, amelyek a következő kockázatok ellen nyújtanak védelmet:

– betegség,

– rokkantság,

– idős kor,

– munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések,

– munkanélküliség;

[…]”

6 Ugyanezen irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a szövege a következő:

„Az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy semmilyen nemi megkülönböztetés [helyesen: nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés] nem állhat fenn, sem közvetlenül, sem közvetetten, különös tekintettel a családi állapotra és a családi jogállásra történő hivatkozással a következő területeken:

– a rendszerek hatálya és a rendszerekhez való hozzáférhetőség feltételei tekintetében;

– a járulékfizetési kötelezettség és a járulék számításának tekintetében;

– a juttatások kiszámítása tekintetében, ideértve a házastársnak és az eltartottaknak járó pótlékokat, valamint a juttatásokra való jogosultság tartamára és fenntartására vonatkozó feltételeket.”

7 A 79/7 irányelv 5. cikke értelmében:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az egyenlő bánásmód elvével ellentétes törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket hatályon kívül helyezzék.”

8 Ezen irányelv 6. cikke a következőket mondja ki:

„A tagállamok nemzeti jogrendszerükben meghozzák a szükséges rendelkezéseket annak érdekében, hogy minden olyan személy, aki az egyenlő bánásmód elve alkalmazásának elmulasztása miatt sérelmet szenved, igényét bírói úton érvényesíthesse, miután az egyéb jogorvoslati lehetőségeket az illetékes hatóságoknál már kimerítette.”

A spanyol jog

9 A 2015. október 30-i Real Decreto Legislativo 8/2015 (8/2015. sz. királyi törvényerejű rendelet; a BOE 2015. október 31-i 261. száma, 103291. o.) által jóváhagyott, egységes szerkezetbe foglalt Ley General de la Seguridad Social (a társadalombiztosításról szóló általános törvény, a továbbiakban: LGSS) 53. cikkének értelmében:

„1. Az ellátások megállapítására való jogosultság a szóban forgó ellátást keletkeztető esemény bekövetkezésének napját követő naptól számított öt éven belül évül el, az e törvényben meghatározott kivételek sérelme nélkül, és annak sérelme nélkül, hogy az ilyen megállapítás az arra irányuló kérelem benyújtásának időpontját három hónappal megelőző naptól joghatásokat vált ki.

Ha a már elismert ellátások gazdasági tartalma a felülvizsgálatuk iránti kérelmek nyomán változik, az új összegből eredő pénzügyi hatások a kérelem benyújtásának időpontjától számított legfeljebb három hónapos visszaható hatállyal bírnak. Ez a maximális visszaható hatályra vonatkozó szabály nem alkalmazandó tárgyi, ténybeli vagy számítási hibák kijavítása esetén […]”

10 Az LGSS-nek az „Anyasági kiegészítés a társadalombiztosítási rendszer járulékalapú nyugdíjai esetén” című 60. cikke (1) bekezdésének az alapeljárásra alkalmazandó változata a következőket írta elő:

„A társadalombiztosításhoz való demográfiai hozzájárulásukra tekintettel nyugdíj-kiegészítés jár azon nőknek, akiknek vér szerinti gyermekeik születtek vagy akik gyermekeket fogadtak örökbe, és a társadalombiztosítási rendszer valamely alrendszerében járulékalapú öregségi, özvegyi vagy tartós rokkantság esetére járó nyugdíjban részesülnek.

Az említett kiegészítés – amely minden tekintetben járulékalapú állami nyugdíj – a hivatkozott nyugdíjak alapösszege tekintetében alkalmazott meghatározott százalékból adódó eredménynek megfelelő összegből áll, amely a gyermekek számától függ az alábbi csoportok szerint:

a) két gyermek esetében: 5 százalék.

[…]”

11 A 2007. március 22-i Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres (a nők és a férfiak közötti tényleges egyenlőségről szóló, 3/2007. sz. alkotmányos törvény; a BOE 2007. március 23-i 71. száma, 12611. o.) 10. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Semmisek és joghatást sem keletkeztetnek azon aktusok […], amelyek nemen alapuló hátrányos megkülönböztetést valósítanak meg vagy okoznak, és azok megalapozzák [az elkövetőjük felelősségét] egy tényleges, hatékony és az elszenvedett kárral arányos jóvátételi, illetve kártérítési rendszeren keresztül, valamint, adott esetben, a szankcióknak a hátrányosan megkülönböztető magatartásokat megelőző hatékony és visszatartó hatású rendszere útján.”

12 A 2011. október 10-i Ley 36/2011 reguladora de la jurisdicción social (a szociális bíráskodás szabályozásáról szóló 36/2011. sz. törvény; a BOE 2011. október 11-i 245. száma, 106584. o.; a továbbiakban: 36/2011. sz. törvény) 183. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében:

„(1) Amennyiben az ítélet jogsértés fennállását állapítja meg, a bíróság dönt a kártérítés összegéről, amely, esettől függően, a felperest hátrányos megkülönböztetés vagy alapvető jogai,

illetve polgári szabadságjogai egyéb sérelme miatt illeti meg, az alapvető jogok megsértéséhez kapcsolódó nem vagyoni kárra, illetve a származékos további károkra és veszteségekre figyelemmel.

(2) A bíróság úgy állapítja meg a kártérítés összegét – és azt körültekintően határozza meg, ha a pontos összeg bizonyítása túl nehéz vagy költséges –, hogy az alkalmas legyen az áldozat kárainak megfelelő megtérítésére, és amennyire csak lehetséges, a sérelmet megelőző helyzetének visszaállítására, valamint a kármegelőzési cél elősegítésére.”

13 Az INSS Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídicája (tervezési és jogsegélyszolgálati aligazgatóság) által elfogadott, 2020. január 31-i Criterio de Gestión 1/2020 (1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalás, a továbbiakban: 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalás) szövege a következő volt:

„Az LGSS 60. cikkének a [2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése) ítélethez (C-450/18, EU:C:2019:1075)] való hozzáigazításához szükséges jogszabály-módosításig, […] az ezen igazgatási szerv tevékenységére vonatkozó következő iránymutatások kerülnek megállapításra:

(1) A tartós rokkantsági, öregségi és özvegyi nyugdíj tekintetében az LGSS 60. cikkében szabályozott kiegészítést mindaddig továbbra is csak azon nőknek nyújtják, akik megfelelnek az említett cikkben foglalt feltételeknek, mint eddig, amíg a fent hivatkozott cikket jogilag megfelelően módosítják.

(2) Az előző bekezdés rendelkezéseit logikusan úgy kell értelmezni, hogy az ne sértse a férfiak számára a fent említett nyugdíj-kiegészítést elismerő bíróságok által hozott jogerős bírósági határozatok végrehajtására vonatkozó kötelezettséget […]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

14 Az INSS DX – aki két gyermek apja – részére 2018. november 10-i hatállyal tartós rokkantság esetére járó nyugdíjat ítélt meg az 1972,87 euró alapösszeg szerint számítva. A vonatkozó közigazgatási eljárás keretében nem kérte kifejezetten, és esetében hivatalból nem is ismerték el az öregségi, tartós rokkantsági vagy özvegyi nyugdíj után járó, az LGSS 60. cikkének (1) bekezdésében előírt úgynevezett „anyasági” nyugdíj-kiegészítéshez (a továbbiakban: szóban forgó nyugdíj-kiegészítés) való jogosultságot.

15 A 2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése) ítélet (C-450/18, EU:C:2019:1075) alapján, amelyből az következik, hogy a 79/7 irányelvvel ellentétes az LGSS 60. cikkében előírthoz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely az említett kiegészítés nyújtását kizárólag nők számára tartja fenn, DX 2020. november 10-én kérelmet nyújtott be az INSS-hez az ugyanezen kiegészítéshez való jogának elismerése iránt, az általa kapott tartós rokkantsági nyugdíj 5%-ának megfelelő mértékben.

16 2020. november 17-i határozatával (a továbbiakban: elutasító határozat) az INSS elutasította e kérelmet.

17 E határozatot követően DX keresetet nyújtott be e határozattal szemben a Juzgado de lo Social nº 2 de Vigo (vigói 2. sz. szociális és munkaügyi bíróság, Spanyolország) előtt, amely 2021. február 15-i ítéletével a 2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése) ítéletre (C-450/18, EU:C:2019:1075) hivatkozva elismerte DX szóban forgó nyugdíj-kiegészítéshez való jogát, ugyanakkor elutasította az általa ezzel párhuzamosan benyújtott kártérítési kérelmet. 2021. március 1-jei végzésével e bíróság megállapította e kiegészítés pénzügyi hatásait abban az értelemben, hogy DX arra 2020. augusztus 10-től volt jogosult, ami következésképpen magában foglalja a 2020. november 10-én benyújtott kérelmét megelőző három hónapnak megfelelő, szóban forgó nyugdíj-kiegészítés kifizetését.

18 DX és az INSS fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Tribunal Superior de Justicia de Galiciához (a galíciai autonóm közösség felsőbírósága, Spanyolország).

19 Míg az INSS azon az álláspontón van, hogy a jogszerűség elvének megfelelően DX nem jogosult az LGSS 60. cikke alapján követelt kiegészítésre, DX a maga részéről azt kéri, hogy az e kiegészítésre való jogosultságot a nyugdíjjogosultsága időpontjától, azaz 2018. november 10-től kezdve ismerjék el számára, azzal az indokkal, hogy ha nő lenne, e jogosultságról már ebben az időpontban tudomást szerzett volna. Ugyanezen okból helyreállító jellegű és visszatartó hatású kártérítést kér a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértése miatt.

20 A kérdést előterjesztő bíróság mindenekelőtt megjegyzi, hogy az alapügy szempontjából alapvető jelentőséggel bír az a kérdés, hogy – amint azt e bíróság megítélni véli – az INSS-nek az 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalásban kifejtett és közzétett gyakorlatát, amely abból áll, hogy a férfiaktól szisztematikusan megtagadják a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés nyújtását, és ez utóbbiakat arra kötelezik, hogy azt bíróság előtt igényeljék, a 79/7 irányelvre tekintettel az LGSS 60. cikkéből eredő, a 2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése) ítéletben (C-450/18, EU:C:2019:1075) hangsúlyozott hátrányos megkülönböztetéstől eltérő hátrányos megkülönböztetésnek kell tekinteni.

21 A jelen ítélet 17. pontjában említett 2021. február 15-i ítélet ugyanis azon az előfeltevésen alapul, amely szerint az elutasító határozat, bár hátrányosan megkülönböztető, megfelelt a nemzeti jognak, amely a szóban forgó hátrányos megkülönböztetés egyedüli forrása, így az alapügyben szóban forgó elutasítás hátrányosan megkülönböztető jellege nem vezethet az INSS által fizetendő kártérítéshez.

22 Ezt követően a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy abban az esetben, ha az elutasító határozat az LGSS 60. cikkéből következőtől eltérő hátrányos megkülönböztetést valósít meg, mely időponttól kell az érintettnek nyújtani a szóban forgó nyugdíj-kiegészítést, és különösen arra, hogy e kiegészítés nyújtásának visszaható hatályúnak kell-e lennie, és annak azon rokkantsági nyugdíjra való jogosultságot keletkeztető tényállás időpontjában kell-e kezdődnie, amelyre e kiegészítés vonatkozik.

23 Végül e bíróság először is arra keresi a választ, hogy az uniós jog azon megsértésének orvoslásához, amelyet az elutasító határozat megvalósít, főszabály szerint elegendő-e, hogy elismerjék az érintett számára a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés visszamenőleges nyújtását anélkül, hogy további kártérítésre lenne szükség, vagy éppen ellenkezőleg, ilyen kártérítést kell nyújtani egyrészt az elszenvedett vagyoni és nem vagyoni kár megtérítése, másrészt az ilyen jogsértésektől való visszatartás érdekében.

24 Másodszor, az előterjesztő bíróság szerint felmerül a kérdés, hogy az uniós jog tényleges érvényesülésének biztosítása érdekében mindenképpen célszerű-e, hogy az előtte és a Juzgado de lo Social nº 2 de Vigo (vigoi 2. sz. szociális és munkaügyi bíróság) előtt indított eljárásban felmerült költségeket és ügyvédi munkadíjat az uniós jog megsértése miatt fizetett kártérítés elemeként figyelembe vegyék, pontosítva, hogy a belső jog értelmében az INSS-t nem lehet az e költségekhez és munkadíjhoz kapcsolódó összegek megfizetésére kötelezni, mivel a munkajog címén indított eljárások valamennyi jogalany számára ingyenesek.

25 E körülmények között a Tribunal Superior de Justicia de Galicia (a galíciai autonóm közösség felsőbírósága) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) [Az igazgatási szerv 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalásában] szereplő, a szóban forgó [nyugdíj-]kiegészítést a férfiaktól szisztematikusan megtagadó és a jelen ügy felpereséhez hasonlóan a férfiakat bírósági úton történő jogérvényesítésre kötelező gyakorlatát – a [79/7] irányelvvel összhangban – az ezen irányelvnek az Európai Unió Bíróságának 2019. december 12-i [Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése)] ítéletében [(C-450/18, EU:C:2019:1075)] megállapított, jogszabály révén történő megsértésétől eltérő, közigazgatási úton való megsértésének kell-e tekinteni, oly módon, hogy e közigazgatási úton való megsértés önmagában véve nemen alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül, tekintettel arra, hogy az irányelv 4. cikke szerint az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy semmilyen nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés nem állhat fenn sem közvetlenül, sem közvetetten, az 5. cikke szerint pedig a tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az egyenlő bánásmód elvével ellentétes jogszabályi és közigazgatási rendelkezéseket hatályon kívül helyezzék?

2) Az előző kérdésre adott válaszra tekintettel, továbbá a 79/7 irányelvre (különösen annak 6. cikkére, valamint az uniós jog megsértésének jogkövetkezményei vonatkozásában az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvére) figyelemmel a kiegészítés bíróság általi megállapításához fűződő joghatások beálltának időpontját a kérelem előterjesztésének időpontja képezi-e (3 hónapra visszaható hatállyal), vagy az visszanyúlik az Európai Unió Bírósága által hozott [2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése)] ítélet [(C-450/18, EU:C:2019:1075)] kihirdetésének vagy közzétételének időpontjára, vagy a szóban forgó [nyugdíj-]kiegészítésre vonatkozó tartós rokkantság esetére járó nyugdíjjogosultságot keletkeztető esemény időpontjára?

3) Az előző kérdésekre adott válaszra tekintettel, továbbá az alkalmazandó irányelvre (különösen annak 6. cikkére, valamint az uniós jog megsértésének jogkövetkezményei vonatkozásában az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvére) figyelemmel megállapítható-e helyreállító jellegű és visszatartó hatású kártérítés tekintettel arra, hogy a károk a kiegészítés bíróság általi megállapításához fűződő joghatások beálltának időpontjában nincsenek fedezve, illetve hogy a kártérítés összegének magában kell-e foglalnia a Juzgado de lo Social (szociális és munkaügyi bíróság) és a jelen Sala de lo Social (társadalombiztosítási tanács) előtti eljárás során felmerülő költségeket és ügyvédi munkadíjat?”

A Bíróság előtti eljárás

26 A Bírósághoz 2022. augusztus 4-én érkezett, 2022. július 19-i határozatával az előterjesztő bíróság visszavonta az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdését, kifejtve, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelme benyújtásának időpontja óta a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) 2022. május 30-i ítéletében eldöntötte az anyasági kiegészítés férfi munkavállalók számára történő nyújtásának időpontjára vonatkozó kérdést, és úgy határozott, hogy ez az időpont az azon nyugdíjra való jogosultság időpontja, amelyre e kiegészítés vonatkozik.

27 Az előterjesztő bíróság ugyanakkor pontosítja, hogy az első és a harmadik kérdés továbbra is jelentőséggel bír az alapeljárás szempontjából, jelezve, hogy az első kérdést csak annyiban tartja fenn, amennyiben a Bíróság szerint e kérdés megválaszolása szükséges a harmadik kérdés megválaszolásához.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az elfogadhatóságról és az esetleges okafogyottságról

28 Az INSS arra hivatkozik, hogy az első kérdés elfogadhatatlan, mivel arra már választ adtak azon új utasítások elfogadásával, amelyek célja e közigazgatási hatóság gyakorlatának a jelen ítélet 26. pontjában említett nemzeti ítélkezési gyakorlathoz való igazítása volt. A spanyol kormány szintén úgy véli, hogy ez a kérdés elfogadhatatlan, mivel úgy ítéli meg, hogy annak nem az uniós jog értelmezése a tárgya, hanem kizárólag arra irányul, hogy a nemzeti közigazgatási szerv fellépését e jogra tekintettel felülvizsgáltassa.

29 Az INSS ezenkívül azt állítja, hogy a harmadik kérdés elfogadhatatlan, mivel a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) által az anyasági kiegészítéseket illetően hozott több ítéletben sem kötelezték őt a költségek viselésére, mivel e bíróság úgy ítélte meg, hogy az ezen ítéletek alapjául szolgáló ügyekben jogi kétségek merültek fel. A spanyol kormány a maga részéről úgy véli, hogy ez a kérdés okafogyottá vált, mivel a szóban forgó nyugdíj-kiegészítésnek a jelen ítélet 26. pontjában említett nemzeti ítélkezési gyakorlat által elismert visszamenőleges nyújtása *in integrum restitutióval* járna, ami feleslegessé tenne bármilyen további kártérítést.

30 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikk alapján létrehozott együttműködés keretében kizárólag az alapügyben eljáró és a meghozandó bírósági határozatért felelős nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel megítélje az előzetes döntéshozatalra utaló határozatnak az ítélete meghozatala tekintetében fennálló szükségességét, valamint a Bíróság elé terjesztett kérdések relevanciáját. Következésképpen, ha a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (2023. január 31 -i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 50. pont).

31 Ebből következik, hogy az uniós jogra vonatkozó kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor tagadhatja meg a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel kapcsolatos határozathozatalt, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek,

amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (2021. május 18-i Asociaţia „Forumul Judecătorilor din România” és társai ítélet, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 és C-397/19, EU:C:2021:393, 116. pont).

32 Ami az első kérdést illeti, az egyrészt az 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalásban foglalt közigazgatási gyakorlat 79/7 irányelvre tekintettel történő értékelésére vonatkozik. A kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott magyarázatok szerint az INSS e gyakorlatot követve hozta meg az alapeljárás tárgyát képező elutasító határozatot. Az INSS azon állítása, hogy ezt a gyakorlatot azóta módosították, nem vezethet e kérdés elfogadhatatlanságának megállapításához.

33 Másrészt a kérdést előterjesztő bíróság által adott magyarázatokból, valamint magából az első kérdés szövegéből következik, hogy e bíróság a 79/7 irányelv, és különösen annak 5. és 6. cikke értelmezését kéri az elutasító határozat jogszerűségének az ezen irányelvből eredő követelményekre tekintettel történő értékelése céljából. Így a spanyol kormány állításával ellentétben az említett bíróság nem arra kéri fel a Bíróságot, hogy maga végezze el ezt az értékelést.

34 Ami a harmadik kérdést illeti, egyrészt meg kell állapítani, hogy azzal az előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy az alapügy körülményei között a 79/7 irányelvből levezethető-e azon kötelezettsége, hogy olyan visszatartó hatású kártérítés alapeljárás felperesének való fizetésére kötelezze az INSS-t, amely adott esetben magában foglalja a felperes részéről a bírósági eljárás keretében felmerült költségek és ügyvédi munkadíj összegét. E tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a jelen ügyben a belső jog nem írja elő a költségek és az ügyvédi munkadíj viselésére való kötelezés lehetőségét, mivel az előterjesztő bíróság egyébként hangsúlyozta, hogy éppen e lehetőség hiánya vezette a harmadik kérdés előterjesztésére.

35 Másrészt a harmadik kérdésnek az imént felidézett tárgyára tekintettel nem fogadható el a spanyol kormány azon álláspontja, amely szerint ez a kérdés okafogyottá vált. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis pontosan azt kívánja megtudni, hogy az alapeljárás körülményei között a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés nyújtása időpontjának visszamenőleges meghatározása elegendő-e – amint azt e kormány állítja – az egyenlő bánásmód helyreállításához, amely szempont tehát az említett kérdés érdeméhez tartozik.

36 Ebből egyrészt az következik, hogy az első és a harmadik kérdés elfogadható, másrészt pedig az, hogy semmi nem utal arra, hogy a harmadik kérdésre már nem kell válaszolni.

Az ügy érdeméről

37 Első és harmadik kérdésével, amelyeket célszerű együttesen vizsgálni, az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 79/7 irányelvet, és különösen annak 6. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben a férfi biztosított által benyújtott, nyugdíj-kiegészítés nyújtása iránti kérelmet az illetékes hatóság olyan nemzeti szabályozás alapján utasította el, amely e kiegészítés nyújtását a női biztosítottakra korlátozza, jóllehet e szabályozás nemen alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül a 79/7 irányelv értelmében, ahogyan azt a Bíróság az ilyen kérelmet elutasító határozatot megelőzően, előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletben értelmezte, az e határozattal szemben benyújtott kereset tárgyában eljáró nemzeti bíróságnak e hatóságot nemcsak arra kell kötelezni, hogy biztosítsa az érintett számára a kért nyugdíj-kiegészítést, hanem arra is, hogy fizessen számára visszatartó hatású kártérítést, valamint térítse meg számára e címen a bíróság előtt felmerült költségeket és ügyvédi munkadíjat

abban az esetben, ha e határozatot az említett szabályozás ezen ítélet ellenére történő további alkalmazására irányuló közigazgatási gyakorlatnak megfelelően fogadták el, arra kötelezve így az érintettet, hogy a bíróság előtt érvényesítse az említett kiegészítéshez való jogát.

38 Elöljáróban emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy a Bíróság a 2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése) ítéletének (C-450/18, EU:C:2019:1075) 39., 41., 66. és 67. pontjában lényegében már kimondta, hogy a 79/7 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely nyugdíj-kiegészítésre való jogosultságot biztosít azon nőknek, akiknek legalább két vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekük van, és akik a nemzeti társadalombiztosítási rendszer valamely alrendszerében tartós rokkantság esetére járó, járulékalapú nyugdíjban részesülnek, míg az azonos helyzetben lévő férfiak nem rendelkeznek ilyen nyugdíj-kiegészítésre való jogosultsággal, mivel e szabályozás ezen irányelv 4. cikke (1) bekezdése harmadik franciabekezdése értelmében vett nemen alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül.

39 Amint az a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott magyarázatokból kitűnik, az elutasító határozatot ugyanazon nemzeti rendelkezés, vagyis az LGSS 60. cikkének (1) bekezdése alapján fogadták el, mint amely az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben szerepelt. E bíróságnak tehát nincs kétsége afelől, hogy egy ilyen nemzeti rendelkezés sérti a 79/7 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésében előírt egyenlő bánásmód elvét.

40 Másrészt az első és a harmadik kérdés azon az előfeltevésen alapul, amely szerint az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás hátrányosan megkülönböztető jellegére tekintettel és a jelen ítélet 26. pontjában említett nemzeti ítélkezési gyakorlatra figyelemmel az előterjesztő bíróságnak mindenképpen oly módon kell eldöntenie az alapügyet, hogy az alapeljárás felperese számára legalábbis el kell ismerni a szóban forgó nyugdíj-kiegészítéshez való jogot, mégpedig visszaható hatállyal a tartós rokkantsági nyugdíjra való jogosultságának időpontjától számítva.

41 Úgy tűnik, hogy ez az előfeltevés megfelel a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának, amely szerint amennyiben az uniós jogot sértő hátrányos megkülönböztetés megállapításra került, amíg az egyenlő bánásmódot visszaállító intézkedéseket nem fogadják el, az egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartása csak úgy biztosítható, ha a hátrányos helyzetbe hozott kategóriába tartozó személyeknek biztosítják ugyanazokat az előnyöket, mint amelyekben a kedvezményezett kategóriába tartozó személyek részesülnek. Ilyen esetben a nemzeti bíróság valamennyi diszkriminatív nemzeti rendelkezéstől köteles eltekinteni anélkül, hogy a jogalkotót fel kellene szólítania e rendelkezés hatályon kívül helyezésére, vagy meg kellene várnia a rendelkezés hatályon kívül helyezését, illetve köteles a hátrányos helyzetbe hozott csoport tagjaira is ugyanazt a rendszert alkalmazni, ami a másik csoport tagjaira vonatkozik (2007. június 21-i Jonkman és társai ítélet, C-231/06–C-233/06, EU:C:2007:373, 39. pont; 2017. március 9-i Milkova ítélet, C-406/15, EU:C:2017:198, 66. és 67. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

42 Végeredményben ugyanilyen kötelezettség terheli nemcsak a nemzeti bíróságokat, hanem valamennyi állami szervet is, köztük az ilyen rendszer alkalmazására hivatott nemzeti közigazgatási hatóságokat is (lásd ebben az értelemben: 2022. március 10-i Grossmania ítélet, C-177/20, EU:C:2022:175, 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 Ennek pontosítását követően először is meg kell állapítani, hogy a 79/7 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, nemen alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést megvalósító szabályozás alapján elfogadott olyan egyedi határozat, mint az LGSS 60. cikkének

(1) bekezdése alapján elfogadott elutasító határozat, ugyanúgy hátrányosan megkülönböztető, mint az ilyen szabályozás, mivel e határozat az érintett személlyel szemben átveszi az említett szabályozás hátrányosan megkülönböztető elemeit.

44 Az ilyen határozattal szemben benyújtott kereset tárgyában eljáró nemzeti bíróságnak tehát főszabály szerint meg kell hoznia a jelen ítélet 41. pontjában felidézett intézkedést az egyenlő bánásmód helyreállítása érdekében.

45 A jelen ügyben azonban a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozta, hogy az elutasító határozat nem pusztán a 79/7 irányelvvel ellentétes nemzeti szabályozást alkalmaz, hanem azt az 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalásban átvett közigazgatási gyakorlatnak megfelelően fogadták el, amely állásfoglalást a 2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyák nyugdíj-kiegészítése) ítélet (C-450/18, EU:C:2019:1075) nyomán tettek közzé. Ezen állásfoglalás értelmében az e területen hatáskörrel rendelkező hatóság, azaz az INSS, az LGSS 60. cikkének ezen ítélethez való igazításáig továbbra is kizárólag azon nők számára biztosítja a szóban forgó nyugdíj-kiegészítést, akik teljesítik az e rendelkezésben előírt feltételeket, a férfiak számára a szóban forgó nyugdíj-kiegészítést elismerő jogerős bírósági határozatok végrehajtására vonatkozó kötelezettség sérelme nélkül.

46 E körülmények között pontosítani kell, hogy a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés férfiaknak való nyújtását megtagadó, az ilyen közigazgatási gyakorlatnak megfelelően elfogadott határozat, amelyet ráadásul közzétett közigazgatási szabály is rögzít, a férfi biztosítottak számára – az alapügyben szóban forgó szabályozásban előírt anyagi jogi feltételekből eredő, nemen alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetéstől függetlenül – hátrányos megkülönböztetést eredményezhet a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés nyújtására vonatkozó eljárási feltételekre tekintettel.

47 Ugyanis, még ha ez a gyakorlat nem is zárja ki, hogy az egyenlő bánásmódot végső soron visszaállítsák az említett kiegészítés férfiak számára történő nyújtása révén abban az esetben, ha valamely bírósági határozat ilyen kiegészítés nyújtását írja elő, az említett gyakorlat azt eredményezi, hogy kizárólag a férfiaknak kell bírósági úton érvényesíteniük a szóban forgó nyugdíj-kiegészítéshez való jogukat, ami többek között e kiegészítés megszerzése tekintetében hosszabb határidőnek, valamint adott esetben további kiadásoknak teszi ki őket.

48 Másodszor emlékeztetni kell arra, hogy a 79/7 irányelv 6. cikke értelmében a tagállamok kötelesek a nemzeti jogrendszerükben meghozni a szükséges rendelkezéseket annak érdekében, hogy minden olyan személy, aki a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés miatt sérelmet szenved, igényét bírói úton érvényesíthesse, miután az egyéb jogorvoslati lehetőségeket az illetékes hatóságoknál már kimerítette.

49 Ez a kötelezettség magában foglalja, hogy ezeknek az intézkedéseknek kellően hatékonyaknak kell lenniük a 79/7 irányelv által kitűzött, tényleges esélyegyenlőségre irányuló cél elérése érdekében, és így ezen intézkedéseknek alkalmasaknak kell lenniük ezen egyenlőség helyreállítására, tényleges és hatékony bírói védelmet kell biztosítaniuk, továbbá a hátrányos megkülönböztetést megvalósító szervezetre valódi visszatartó hatást kell gyakorolniuk (a munkafeltételek, és különösen az elbocsátásra vonatkozó feltételek tekintetében lásd: 1993. augusztus 2-i Marshall ítélet, C-271/91, EU:C:1993:335, 22. és 24. pont; 2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 29. és 31. pont).

50 E tekintetben amikor az egyenlő bánásmód elve érintett megsértésének sajátos jellemzőire tekintettel a vagyoni kártérítés a tényleges esélyegyenlőség visszaállítására irányuló cél elérése érdekében elfogadott intézkedés, annak megfelelőnek kell lennie a hátrányos megkülönböztetés miatt ténylegesen elszenvedett kárnak az alkalmazandó nemzeti szabályokkal összhangban történő teljes megtérítése lehetővé tétele érdekében (lásd ebben az értelemben: 1993. augusztus 2-i Marshall ítélet, C-271/91, EU:C:1993:335, 25. és 26. pont; 2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 32. és 33. pont).

51 Azt is pontosítani kell, hogy a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés miatt elszenvedett kárt teljes mértékben fedező kártérítésnek a kárt elszenvedő személy részére való, a tagállamok által meghatározott részletszabályok szerinti nyújtása azt biztosítja, hogy a kárt ténylegesen, visszatartó jelleggel és arányosan jóvátegyék vagy megtérítsék (lásd ebben az értelemben: 2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 37. pont).

52 Márpedig először is a jelen ítélet 46. pontjában említetthez hasonló határozat esetén, amely a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés nyújtásának anyagi jogi feltételeihez kapcsolódó hátrányos megkülönböztetést, valamint az ugyanezen folyósításra irányadó eljárási feltételekhez kapcsolódó hátrányos megkülönböztetést eredményez, az e határozattal szemben benyújtott kereset tárgyában eljáró nemzeti bíróság nem szorítkozhat arra, hogy az érintett férfi biztosított javára meghozza a jelen ítélet 41. pontjában ismertetett intézkedést, amely a szóban forgó nyugdíj-kiegészítéshez való jog visszaható hatályú elismerésére irányul.

53 Ugyanis, bár az ilyen visszaható hatályú elismerés főszabály szerint lehetővé teszi az egyenlő bánásmód helyreállítását a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés nyújtásának anyagi jogi feltételeit illetően, nem alkalmas az említett eljárási feltételek hátrányosan megkülönböztető jellegéből az említett biztosított hátrányára keletkezett károk megtérítésére.

54 Ebből következik, hogy az ilyen biztosítottnak a szóban forgó nyugdíj-kiegészítés visszaható hatályú elismerésén túl a jelen ítélet 50. pontjában felidézett intézkedésben, azaz olyan megfelelő vagyoni kártérítésben is részesülnie kell, amelynek lehetővé kell tennie a hátrányos megkülönböztetés miatt ténylegesen elszenvedett károk teljes megtérítését az alkalmazandó nemzeti szabályok szerint.

55 A jelen ügyben a Bíróság rendelkezésére álló iratanyagból kitűnik, hogy a spanyol jog ténylegesen rendelkezik ilyen lehetőségről, mivel a 36/2011. sz. törvény 183. cikkéből kitűnik, hogy a szociális biztonság területén hatáskörrel rendelkező bíróságoknak kártérítést kell megítélniük a hátrányos megkülönböztetés károsultjai számára annak érdekében, hogy visszaállítsák őket a hátrányos megkülönböztetés előtti helyzetükbe, valamint hogy hozzájáruljanak a kármegelőzés célkitűzéséhez.

56 Ebben az összefüggésben másodszor pontosítani kell, hogy az érintett biztosított részéről a szóban forgó nyugdíj-kiegészítéshez való jogának érvényesítése érdekében felmerült kiadásokat, ideértve a költségeket és az ügyvédi munkadíjat is, vagyoni kártérítésként figyelembe kell tudni venni, amennyiben e kiadásokat az e kiegészítés nyújtására vonatkozó, hátrányosan megkülönböztető eljárási feltételek vele szembeni alkalmazása okozta.

57 Amint ugyanis arra a jelen ítélet 50. pontja emlékeztet, a 79/7 irányelv 6. cikkén alapuló e kártérítésnek lehetővé kell tennie a hátrányos megkülönböztetés miatt ténylegesen elszenvedett károk teljes megtérítését.

58 Így nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a kiadásokat, amelyeket az érintettnek viselnie kellett amiatt, hogy vele szemben hátrányosan megkülönböztető eljárási feltételeket alkalmaztak, ideértve adott esetben az azon bírósági eljárásokkal kapcsolatos költségeket és ügyvédi munkadíjat, amelyeket a jogai érvényesítése érdekében meg kellett indítania.

59 A jelen ügyben a jelen ítélet 55. pontjára tekintettel – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálat függvényében – úgy tűnik, hogy a 36/2011. sz. törvény 183. cikke lehetővé teszi e bíróság számára, hogy az alapeljárás felperese számára a 79/7 irányelv 6. cikkéből eredő teljes vagyoni kártérítést, és ezáltal a szóban forgó nyugdíj-kiegészítéshez való jogának bíróság előtti érvényesítése érdekében felmerült költségeket és ügyvédi munkadíjat fedező kártérítést ítéljen meg.

60 E tekintetben nincs jelentősége annak, hogy – amint azt e bíróság hangsúlyozta – a munkajogra vonatkozó spanyol eljárási szabályok értelmében nem kötelezheti az alapeljárásban a hátrányos megkülönböztetésért felelős szervezetet a költségek viselésére, mivel a költségeket és az ügyvédi munkadíjat fedező kártérítés nem ilyen eljárási szabályok hatálya alá tartozik, hanem az érintett esetében a jelen ítélet 50. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlat által megkövetelt teljes kártérítés szerves részét képezi.

61 Mindenesetre noha a tagállamok belső nemzeti jogrendje határozza meg az e kártérítés mértéke megállapításának módozatait, ideértve annak jelentőségét is, amelyet annak a ténynek kell tulajdonítani, hogy az érintett hátrányos megkülönböztetés a hatáskörrel rendelkező szervezet szándékos cselekményének tudható be, e módozatok nem sérthetik magát az említett kártérítés lényegét (lásd analógia útján: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 65. és 71. pont).

62 A fentiek összességére tekintettel az első és a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 79/7 irányelvet, és különösen annak 6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy amennyiben a férfi biztosított által benyújtott, nyugdíj-kiegészítés nyújtása iránti kérelmet az illetékes hatóság olyan nemzeti szabályozás alapján utasította el, amely e kiegészítés nyújtását a női biztosítottakra korlátozza, jóllehet e szabályozás nemen alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül a 79/7 irányelv értelmében, ahogyan azt a Bíróság az ilyen kérelmet elutasító határozatot megelőzően, előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletben értelmezte, az e határozattal szemben benyújtott kereset tárgyában eljáró nemzeti bíróságnak e hatóságot nemcsak arra kell kötelezni, hogy biztosítsa az érintett számára a kért nyugdíj-kiegészítést, hanem arra is, hogy fizessen számára olyan kártérítést, amely az alkalmazandó nemzeti szabályok szerint lehetővé teszi a hátrányos megkülönböztetés miatt ténylegesen elszenvedett károk teljes megtérítését, ideértve a bíróság előtt felmerült költségeket és ügyvédi munkadíjat abban az esetben, ha az említett határozatot az említett szabályozás ezen ítélet ellenére történő további alkalmazására irányuló közigazgatási gyakorlatnak megfelelően fogadták el, arra kötelezve így az érintettet, hogy a bíróság előtt érvényesítse az említett kiegészítéshez való jogát.

A költségekről

63 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelvet, és különösen annak 6. cikkét

a következőképpen kell értelmezni:

amennyiben a férfi biztosított által benyújtott, nyugdíj-kiegészítés nyújtása iránti kérelmet az illetékes hatóság olyan nemzeti szabályozás alapján utasította el, amely e kiegészítés nyújtását a női biztosítottakra korlátozza, jóllehet e szabályozás nemen alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül a 79/7 irányelv értelmében, ahogyan azt a Bíróság az ilyen kérelmet elutasító határozatot megelőzően, előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletben értelmezte, az e határozattal szemben benyújtott kereset tárgyában eljáró nemzeti bíróságnak e hatóságot nemcsak arra kell kötelezni, hogy biztosítsa az érintett számára a kért nyugdíj-kiegészítést, hanem arra is, hogy fizessen számára olyan kártérítést, amely az alkalmazandó nemzeti szabályok szerint lehetővé teszi a hátrányos megkülönböztetés miatt ténylegesen elszenvedett károk teljes megtérítését, ideértve a bíróság előtt felmerült költségeket és ügyvédi munkadíjat abban az esetben, ha az említett határozatot az említett szabályozás ezen ítélet ellenére történő további alkalmazására irányuló közigazgatási gyakorlatnak megfelelően fogadták el, arra kötelezve így az érintettet, hogy a bíróság előtt érvényesítse az említett kiegészítéshez való jogát.

Aláírások